

Тематичний напрямок: Проблеми змісту підготовки фахівців відповідно до сучасних вимог ринку праці

ДИДАКТИЧНЕ ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ З ВРАХУВАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Юденкова О.П.

udenkova2017@gmail.com

Підготовка кваліфікованих робітників, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукоємних виробничих та інформаційно-цифрових технологій, конкурентоспроможних на ринку праці можлива за умови переходу на інноваційну освітню стратегію. Це вимагає впровадження інноваційних виробничих технологій у підготовку кваліфікованих робітників, а отже і системного оновлення змісту професійної освіти. Серед кардинальних проблем переходу на вказану модель підготовки є проблема проєктування такого навчального процесу, який повинен гарантувати досягнення поставлених цілей. В перекладі з латини «проєкт» буквально означає «кинутий або виступаючий вперед» Проєктування - це здатність намічати цілі, складати послідовний план дій, моделювати задум, конструювати та прогнозувати майбутні дії.

Проєктуванню педагогічного процесу в закладах освіти присвячені роботи Н.Е. Ерганової, О.Е. Коваленко, В.С. Ледньова, В.Н. Нікіфорова, П.А. Сілайчова, Н.О. Брюханової та багатьох інших учених, разом з тим в контексті нашого дослідження актуальними є наукові розвідки Х.Ш. Бахтіярової. Вона досліджує, що являє собою саме проєктування та визначає його місце в професійній освіті.

Дидактичне проєктування в умовах професійного навчання, на думку Х.Ш.Бахтіярової, здатне упорядкувати педагогічний процес, робить його технологічним, таким чином оптимізує діяльність як викладача технічних дисциплін, так і психолого-педагогічних. Зважаючи на «технічне» походження поняття «проєктування» доцільно визначити й самі принципи технічного проєктування; які можна поділити на: традиційні – повнота процесу, цілісність, оптимальність; сучасні – екологічність, ергономічність, естетичність; професійного спрямування – використання досягнень науки і техніки, єдність теорії та практики, узгодженість

технічного й педагогічного компоненту, професійної спрямованості, тощо [2].

Оскільки дидактичний проєкт – це процес, то в процесуальному плані він проходить певні етапи: дивергенції (пошук рішення); трансформації (створення принципів і концепцій); конвергенції (вибір оптимально рішення).

На відміну від інженерного проєктування, проєктування педагогічних об'єктів спрощене за схемою, хоча зберігає такі етапи: «підготовка», «розробка», перевірка», «завершення». Метою дидактичного проєктування має бути розробка комплексу документів, які детально висвітлюють зміст, способи взаємодії викладача та здобувача освіти, а також вимоги стосовно організації, функціонування й розвитку педагогічних систем, процесів, ситуацій відповідності до планів навчання.

Зміст освіти як засіб утілення цілей освіти у життя, враховуючи потреби суспільства, дає відповіді на запитання: чого навчати, які знання, уміння та навички мають передати й отримати суб'єкти освітнього та навчального процесу. Оскільки цей процес є історичною категорією, розуміння якої змінюється під впливом розвитку виробництва, науки, культури, а також прогресу дидактики і методик дослідження та викладання, тлумачення змісту освіти залежить від розуміння поняття освіти.

На сучасному етапі при визначенні змісту освіти виходять з того, що освіта — це сукупний процес і результат цілеспрямованого інформаційного окультурення людини, засвоєння нею культурного виробленого і нагромадженого досвіду. Науковцями обґрунтовано наявність чотирьох елементів (компонентів) змісту освіти: інформація, що підлягає засвоєнню, тобто перетворенню на знання, і становить підґрунтя когнітивного досвіду особистості; способи здійснення діяльності, які в процесі засвоєння перетворюються на вміння і навички тих, хто навчається, і становлять досвід репродуктивної діяльності особистості; способи здійснення творчої діяльності, тобто діяльності, в результаті якої створюється об'єктивно чи суб'єктивно нове завдяки специфічним процедурам: самостійного перенесення раніше засвоєних знань і вмінь у нову ситуацію, виокремлення нової проблеми в знайомій ситуації або новій функції об'єкта, вирізнення альтернативних варіантів розв'язання проблем; комбінування раніше відомих способів у новий.

Відбір та формування змісту навчання — складне й відповідальне завдання в управлінні навчальним процесом, яке реалізується в процесі планування й організації навчального процесу і має відповідний алгоритм.

Педагогічні працівники закладів професійної освіти мають володіти компетентностями щодо конструювання змісту освіти (що включати, чого не включати до змісту освіти і навчання), врахувавши низку вимог, що спираються на розроблені педагогікою вихідні теоретичні ідеї, які визначають зміст освіти — принципи й критерії його відбору.

Алгоритм здійснення перетворення інформації на зміст навчання з метою ефективного передання від джерела до того, хто навчається, за допомогою таких процедур:

- передбачає виконання однієї з дій: 1) відбір з усієї сукупності інформації лише тієї, що сприятиме реалізації поставлених навчальних цілей; 2) виключення зайвої інформації, що прямо не пов'язана з досягненням цілей або перешкоджає їх досягненню;

- стиснення інформації - скорочення числа та розміру повідомлень без істотної зміни їхнього змісту (наприклад, реферування) шляхом перетворення речень на стисліші, заміни наукових термінів і виразів на загальнодоступні. Головна вимога - кількість навчальної інформації має відповідати можливостям її засвоєння за одиницю часу тими, хто навчається;

- редагування інформації - зміна форми повідомлень з метою підвищення ефективності засвоєння інформації (переструктурування, переформулювання, спрощення, доповнення прикладами, поясненнями тощо). Процес редагування дає змогу подавати будь-які повідомлення у вигляді навчальної інформації, доступної для засвоєння тими, хто навчається;

- структурування навчального матеріалу - структурно-логічний підхід, необхідний для долучення нової інформації до єдиної цілісної системи знань (понять) за властивостями, відношеннями між собою і стосовно об'єктів інших систем. Структурування навчальної інформації може здійснюватися за різними принципами: структурно-логічний принцип передбачає логічний зв'язок між

поняттями та судженнями; дидактичний принцип структурування тексту, підручника, курсу лекцій тощо враховує співвідношення старого та нового, простого та складного, словесного та наочного, абстрактного та конкретного; компонентний принцип - передбачає урахування з основних елементів наукового знання (факти, поняття, категорії, принципи, закони, теорії, проблеми, гіпотези, методи тощо).

У зв'язку з цим, зміна цільової орієнтації навчально-виробничого процесу закладу професійної освіти призводить до необхідності розробки та впровадження в робочий навчальний план підготовки кваліфікованих робітників з певної професії предмета за вибором – «Інноваційні виробничі технології на сучасному підприємстві». Предмет «Інноваційні виробничі технології на сучасному підприємстві» – логічне продовження усіх професійно спрямованих предметів з підготовки кваліфікованих робітників та ефективно спроектований новий зміст підготовки. Зміст предмета спрямовується на засвоєння: знань з основних об'єктів виробничих інновацій у певній галузі; навичок у галузі інформаційного обміну; уміння мислити; фундаментальних знань у галузі (знання властивостей сучасних матеріалів і розуміння їхнього вмілого застосування в технологічних процесах; знання і розуміння основних інноваційних процесів в технологіях); знань з організаційних систем; навичок міжособистісних відносин.

У контексті нашого дослідження пропонуємо розглядати дидактичне проектування як методичну діяльність, тобто діяльність щодо створення проекту навчання. При цьому, метою дидактичного проектування педагогічного працівника є трансформація технічних знань (інноваційних-виробничих технологій) у педагогічну систему. Отже, продуктом дидактичного проектування є дидактичний проект, який дозволяє представити освітній процес у вигляді цілісної системи навчальних занять, взаємозв'язаних по етапах процесу освіти: цільовому, змістовному, операційно-діяльнісному, контрольному-регулювальному, рефлексії [5].

Дидактичне проектування вимагає від педагогічного працівника закладу професійної освіти готовності до здійснення даного виду діяльності, яка складається з системи методичних знань і вмінь. Знання забезпечують теоретичну готовність до дидактичного проектування, вміння – практичну готовність. У сукупності теоретичні

знання і практичні вміння забезпечують ефективність здійснення дидактичного проектування та системне оновлення змісту освіти. Кожен педагогічний працівник має вміти визначити такі етапи проектування змісту майбутніх фахівців: обґрунтування цілей професійної підготовки кваліфікованих робітників; визначення результатів підготовки, які лежать в основі реалізації обґрунтованих цілей; переведення результатів підготовки у площину практичних завдань на засадах діяльнісного підходу; реалізація практичних завдань через вивчення основних понять, законів, закономірностей і т.д.; контроль щодо досягнення визначених цілей та корекція практичних завдань при необхідності.

Проектуючи зміст підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до використання інноваційних виробничих технологій в професійній діяльності, необхідно враховувати інтегративний характер навчальних дисциплін професійно-спрямованої підготовки та їх цілеспрямовану орієнтацію на цілісну й системну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників до професійної діяльності (з використанням інноваційних виробничих технологій). При цьому, важливим є дотримання загальних принципів відбору та структурування змісту освіти, принципів оновлення змісту професійної підготовки й загально дидактичних принципів.

Список використаних джерел

1. Артюшина М., Котикова О., Романова Г. Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі : навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2007. 528 с.
2. Бахтіярова Х.Ш. Сутність дидактичного проектування: принципи, структура, рівні, етапи та дії. *Економіка та управління на транспорті*. - К.: НТУ, 2015. - Вип. 2.
3. Галамбош Г. Педагогічне проектування змісту навчальної дисципліни «Технологічний практикум» : науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2015. - Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи, 51, с.57-64
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.
5. Юденкова О.П. Типова освітня програма електронного навчального курсу: Методика впровадження інноваційних виробничих технологій у підготовку кваліфікованих робітників. м. Біла Церква : БІНПО, 2022. 103 с. Електронний ресурс <https://lib.iitta.gov.ua/733116/>